

І. А. Ломачинська

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва,
заступник декана економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова*

А. О. Мумладзе

*ст. викладач кафедри економіки та підприємництва
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

В загальному розумінні Ф. Мишкін [1] визначає фінансову систему як сукупність фінансових інструментів, ринків, інститутів. М. Романовський, узагальнюючи зарубіжні фінансові системи, ви-

значає, що «фінансова система – це сукупність ринків та інших інститутів, які використовуються для укладання фінансових угод, обміну активами і ризиками. Ця система включає в себе ринки акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, фінансових посередників (банки і страхові компанії), фірми, що пропонують фінансові послуги (наприклад, фінансово-консультаційні компанії), і органи, які регулюють діяльність всіх цих установ» [2, с. 36] ... Фінансова система включає в себе ринки, посередників, фірми, що надають фінансові послуги за допомогою яких домогосподарства, приватні компанії і урядові організації реалізують прийняті ними фінансові рішення [2, с. 62]».

Сутність фінансової системи проявляється в її функціях. Відомий американський професор економіки Р. Левайн [3] виокремлює п'ять функцій фінансової системи: акумуляція (акумуляція і мобілізація заощаджень економічних суб'єктів і перетворення їх в інвестиції); управління ризиками (зниження, диверсифікація та управління ризиками – ліквідності, валютним, прибутковості (процентним); інформаційна (подання інформації про можливі інвестиції та розподілі капіталу); моніторинг (здійснення контролю над інвестиціями і менеджерами після надання фінансування); зниження витрат обігу (полегшує обмін товарами і послугами, сприяє поділу праці (більшій спеціалізації), технічним інноваціям і зростання).

На думку Ц. Боді і Р. Мертон, фінансова система виконує шість функцій, при цьому базовою функцією є тимчасове, міжгалузеве і міждержавне переміщення економічних ресурсів [4, с. 3-31]: переміщення ресурсів у часі і в просторі – перерозподіл фінансових ресурсів (інтегрованість в глобальній фінансовій системі); управління (перерозподіл) ризиком – хеджування, сек'юритизація, страхування і диверсифікації; кастодіальне переміщення ресурсів – розрахунково-платіжна система (кліринг, депозитарні послуги); об'єднання ресурсів (агрегування) і розподіл паїв участі в капіталі (функціонування механізму акумуляції та розподілу ресурсів); інформаційна підтримка – надання цінової інформації (підтримка прийняття управлінських рішень); вирішення психологічних проблем стиму-

лювання (подолання або пом'якшення проблем, пов'язаних з інформаційною асиметрією).

Нобелівський лауреат Дж. Стігліц у роботі, присвяченій перехідним економікам [5], виділяє такі функції фінансових систем, як передача ресурсів (капіталу) від зберігаючих агентів до позичальників і інвесторам; агломерація капіталу, оскільки проекти вимагають більше капіталу, ніж може бути у одного або групи зберігаючих агентів; відбір проектів; моніторинг використання коштів за проектом; забезпечення виконання контрактів (повернення); передача, розподіл, агрегування ризиків; диверсифікація ризиків. Дж. Стігліц наголошує, що дуже рідко зустрічається ситуація, при якій у підприємців достатньо капіталу для інвестування, в той час як особи, які мають заощадження, часто стикаються з проблемами високого ризику інвестування, низькою ліквідністю й т.д. Саме фінансова система покликана вирішити проблеми через акумуляцію капіталу у великої кількості малих вкладників, ефективну його алокації і забезпечення моніторингу використання. При цьому фінансова система трансформує, об'єднує і знижує ризики, сприяє зростанню ліквідності та забезпечує інформаційну підтримку.

Розглядаючи функції фінансової системи, варто відзначити, що при визначенні кількості функцій і змістовного наповнення кожної з них має місце їх укрупнення або ж подача в різних інтерпретаціях. При цьому існуючі розбіжності не можна вважати принциповими, оскільки дослідники єдині в своїх поглядах з приводу того, що функціонування фінансової системи слід розглядати в рамках забезпечення трансформації заощаджень в інвестиції.

Ц. Боді і Р. Мертон висловлюють думку, що функції фінансової системи мають більш стабільний характер, ніж її інститути, тобто функції в меншій мірі змінюються з часом і не так сильно відрізняються від країни до країни [4]. Втім слід визнати, що інновації у фінансовій сфері та конкуренція серед інститутів в кінцевому підсумку призводять до підвищення ефективності функціонування фінансової системи, що часто пов'язано з появою нових фінансових

продуктів, модернізацією інфраструктури фінансового ринку, безпосередньою трансформацією фінансових інститутів.

Фінансові інститути на сучасному етапі розвитку наділяються відповідними функціями, повноваженнями, правилами поведінки, та їх взаємозв'язком, що визначає архітектуру та модель сучасної фінансової системи будь-якої країни. Так, сучасна архітектура національної фінансової системи, як правило, відображає її структуру щодо економічної суті та ролі фінансового ринку (в контексті фондового) та банківських установ, а також природи інформаційної асиметрії, яка визначає економічну поведінку агентів. Враховуючи особливості банко- та фондовоорієнтованої моделі фінансової поведінки, перевага тих чи інших інститутів по різному забезпечує реалізацію базових функцій фінансової системи, що, в свою чергу, має різний вплив на фінансові й економічні рішення суб'єктів господарювання, динаміку й структуру зростання економіки країни в цілому.

Втім в умовах розвитку нового технологічного циклу відбувається кардинальна трансформація господарських та фінансових відносин, в результаті чого формуються й новітні підходи до розвитку фінансових систем, а також ролі в цьому процесі різноманітних фінансових інститутів.

Сьогодні можна спостерігати як Fintechs вдосконалюють традиційні фінансові послуги. Втім з часом, новітні технології сформують новий ландшафт фінансової екосистеми, в основі якої будуть не банки, інвестиційні та страхові компанії, фондові біржі як ті, що забезпечують трансформацію заощаджень в інвестиції, а єдина технологічна платформа, в основі якої Blockchain та DLT, алгоритм машинного навчання та штучний інтелект, засоби онлайн та офлайн доступу до фінансових послуг, ефективної дистанційної комунікації (смартфон, біометрична ідентифікація, мобільні додатки, чат-боти, онлайн-помічники, соціальні мережі й ін.). Базовими елементами цього процесу стануть хмарні технології, штучний інтелект, аналітика Dig Data. Ця технологічна платформа має стати дієздатним менеджером нової фінансової екосистеми, яка збалансує потреби

виробників фінансових продуктів з попитом споживачів у реальному часі. Такі процеси змінять не лише інституційну структуру фінансових систем, а й модернізують функціональну. Зокрема роль споживача у функціонуванні фінансової системи зростає, а роль традиційних інститутів (банківські установи, фондові біржі, страхові компанії й ін.) та регулюючих органів зменшується.

Споживач поступово буде ставати центром модернізації фінансових відносин. З одного боку, завдяки новим наборам сервісів споживач отримає можливість найбільш повно задовольняти свої потреби на основі персоніфікації фінансових послуг, що передбачає стратегії та бізнес-моделі орієнтовані на клієнта, дизайн фінансових продуктів на основі агрегованих персоніфікованих цінностей, історичних тенденцій, у тому числі нефінансових, когнітивних розрахунків. З іншого, перспективи подальшого існування банківських та інших фінансових установ будуть залежати від їх здатності розуміти мотивацію і потреби споживачів фінансових послуг та продуктів, їх бренду як відображення довіри, чесності, безпеки, якості. В результаті, основними тенденціями буде розширення фінансових послуг, підвищення доступності фінансових продуктів і послуг для клієнтів, зниження витрат та зростання швидкості надання фінансових послуг на основі безпеки, аналітики, інтеграції. Великий обсяг даних створюватиме нові можливості для аналізу статистичних даних і збільшить прозорість надання та споживання фінансових послуг.

Формування нових господарських та фінансових відносин супроводжуватиметься посиленням нових ризиків, зокрема захисту інформації, невизначеності, зокрема щодо стабільності фінансових потоків, недостатнього контролю за неформальним рухом фінансових ресурсів, недостатнього рівня фінансової обізнаності та грамотності й ін. У цих умовах має відбуватися трансформація ролі регулюючих органів фінансової системи від жорсткої системи контролю до «арбітру ринку»; у забезпеченні балансу між інноваціями та ризиком, справедливості та технологічної нейтральності; забезпеченні нових способів взаємодії між суб'єктами нової фінансової

екосистеми (трейдери капіталу, провайдери капіталу, користувачі капіталу, Fintech компанії, менеджери з ризику, посередники, представники фундаментальних транзакцій, регулюючі органи й ін.). Зокрема зростає їх роль у захисті інформації та прав інтелектуальної власності, захисті прав споживачів фінансових послуг, інформуванні останніх про можливі ризики, а також у координації фінансової освіти й ін. Це потребує концептуальної зміни регуляторної діяльності від інститутів, компаній на фінансові послуги, продукти.

Література:

1. Мишкин Ф. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков / Ф. Мишкин. – М.: Вильямс. – 2006. – 880 с.
2. Романовский М. В. Финансы и кредит / М. В. Романовский, Г. Н. Белоглазова. – М.: Юрайт-Издат. – 2003. – 348 с.
3. Levine R. Finance and growth: theory and evidence / R. Levine // National bureau of economic research. – 2004. – P. 74–89.
4. Merton R. C. Conceptual Framework for Analyzing the Financial Environment. [Електронний ресурс] / R. C. Merton, Z. A. Bodie. – Режим доступу: <http://www.people.hbs.edu/rmerton/Conceptual%20Framework.pdf>. – The title from the screen.
5. Stiglitz J. The Role of the Financial System in Development. [Електронний ресурс] / J. Stiglitz // Fourth Annual Bank Conference on Development in Latin America and the Caribbean (LAC Abdce), San Salvador, El Salvador, 6/1998. – Режим доступу: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.9471&rep=rep1&type=pdf>. – The title from the screen.